

da se nikad nije zgodilo, da bi na sabor došle velike skupine maloga plemstva, naročito seljačkoga. Odsutni velikaši i njihove udovice dali su se zastupati po zamjenicima, kao što je bilo i u Ugarskoj; ovi su zamjenici imali na saboru samo mjesto, ali ne i glas. Nadalje slali su na sabor svoje zastupnike kaptoli i kr. slobodni gradovi, a od 1776. dolazio je redovito sve do 1847. na hrvatski sabor i riječki gubernator. Sabor se sastajao ponajviše u Zagrebu, no gdjekad i drugdje, tako u Varaždinu, Krapini, pače 1737. i u taboru na rijeci Glini. U hrvatskim spomenicima toga doba obično se nazivlje stanak i spravišće, a u latinskim službenim spisima regni conventus, dieta i generalis congregatio, dakle baš onako kao i ugarski. Docnije prozvaše Ugri svoj sabor comitia, no Hrvati ostadoše kod svojih naziva. Svi su članovi sabora redovito sjedili zajedno za stolovima, i to po nekom stalnom redu, koji je uzimao obzira na viši ili niži položaj prisutnih; samo 1621. i 1709. vijećali su velikaši i prelati za sebe, odijeljeni od nižega plemstva, ali to je bilo iznimno. Sabor hrvatski vodio je čitavu upravu Hrvatske, a uza to se bavio i novačenjem i uređenjem vojske sve do Josipa II., raspravljao o porezu, koji je išao kralja (dica) i za domaće potrebe (pecuniae fumales), i određivao sve nužno za obranu kraljevstva. Na sabor je redovito kralj šiljao svoje komisare, po dva ili više njih, koji bi prije svega iznijeli kraljevske prijedloge staležima na raspravu i prihvati; no nije rijetko bilo, da su staleži koji od ovih prijedloga ili otklonili, ili preinačili prema svojim prilikama. Poslije toga staleži iznose pred kraljeve komisare svoje želje i tegobe, moleći kralja, da ih uvaži. Zaključci sabora (articuli) podastrti su poslije toga kralju na potvrdu (sankciju), a to je onda kralj učinio na isti način kao i s onima ugarskoga sabora. Najprije naime obznanijuje kralj u u v o d u (u svečanoj formi izdana spisa), da je primio zaključke hrvatskoga sabora s molbom staleža, da ih potvrdi, onda se donosi doslovni t e k s t zaključaka, a konačno u z a k l j u č k u kaže kralj, da sve ove zaključke potvrđuje (authoritate nostra regia acceptamus, approbamus, ratificamus et confirmamus).¹

¹ Tvrdnja, da hrv. saborski članci nijesu trebali da budu sankcionirani, velika je zablude, jer bi tako sabor hrvatski bio snižen na obično upravno tijelo, kao što su županijske skupštine, koje nijesu mogle stvarati zakonâ, kojih nema bez kraljeve sankcije. Sačuvalo se mnoštvo ovako sankcioniranih hrvatskih saborskih zaključaka ili zakona. Samo oni zaključci, koji su se ticali nekih domaćih neznatnijih potreba, nijesu slani na sankciju.